

Piiriülesed teenused siseturul: oluline panus majanduslikku ja sotsiaalsesse ühtekuuluvusse

Uuring

Kommenteeritud kokkuvõte

Euroopa ühtne turg on kahtlemata aidanud suurendada heaolu ja õitsengut Euroopas, tagades kaupade, kapitali, teenuste ja tööjõu vaba liikumise liikmesriikide vahel. Uuring keskendub kahele viimasele aspektile, eelkõige piiriüleste teenuste osutamisele. Piiriüleste teenuste puhul ületab isik sageli ka tegelikult liikmesriikide vahelise piiri. Selliseid teenuseid võib osutada lühikese reisi ajal või töötajate lähetamisel pikemaks ajaks. Töötajate ajutist lähetamist teenuste osutamiseks välismaal reguleeritakse Euroopa Liidu direktiividega. Eeskirjade eesmärk on luua selge raamistik, et tagada aus konkurents ja lähetatud töötajate õiguste austamine, et nii ettevõtjad kui ka töötajad saaksid täiel määral ära kasutada siseturu võimalusi. Kuid liiga range reguleerimine võib tegelikult toimida turutõkkena madalama tööjõu tootlikkusega ettevõtete jaoks.

Euroopa teenuseturu ülereguleerimise võimaliku mõju näitamiseks on käesoleva uuringu eesmärk kvantifitseerida Euroopa piiriüleste teenuste väärtust majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohalt.

2014. aastal tulenes Euroopa Liidus ligikaudu **10,9 miljonit töökohta** piiriüleste teenuste ekspordist teistesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse. Alates 2000. aastast on piiriüleste teenustest sõltuvate töötajate koguarv peaaegu kahekordistunud. Kui ELi kogutööhõive suurenes 5,5 %, kasvas piiriüleste teenuste osutamisest sõltuv tööhõive 94 %, **toetades selgelt tööhõive suurenemist** ELis.

Kuigi väiksemad Euroopa riigid ning Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriigid on investeerinud rohkem piiriüleste teenuste turgu suhtena oma kogu tööjõust, asub enamik piiriülese sõltuvusega töökohtadest tegelikult EL15 riikides. Umbes 74 % piiriüleste töökohtadest asub neis riikides, kusjuures Ühendkuningriigis, Saksamaal ja Prantsusmaal on kõige rohkem töötajaid piiriüleste teenustega seotud töökohtadel. Saadud tulemus on kooskõlas varasemate uuringutega piiriüleste teenuste kohta, tuginedes porditavate A1 dokumentide arvule: siin toimus üle 38 % registreeritud töötajate lähetamisest ühest kõrge palgaga liikmesriigist teise. Mõlemad tulemused osutavad, et piiriüleste teenuste ekspordist on **oluline majandusfaktor kõigis liikmesriikides**. Koguarvudes sai ELi teenuste siseturust kõige rohkem kasu Ühendkuningriik. Brexit võib ohustada 1,7 miljonit piiriüleste teenustega seotud töökohta Ühendkuningriigis.

Kuigi piiriülesed teenused olid sageli seotud töömahukate ülesannetega, osutatakse uuringus, et **teadusmahukate teenustesektorite töökohad**, mis sõltuvad teenuste piiriülesest ekspordist, **on kasvanud peaaegu samas mahus kui töömahukad ülesanded**. Alates 2000. aastast on teadusmahukates teenustesektorites suurenenud piiriülese sõltuvusega töökohad 77 %. EL28 riikides sõltub ligikaudu 4,2 % teadusmahukate teenustesektorite töökohtadest piiriüleste teenuste ekspordist. Samuti on piiriüleste teenuste ekspordist kõige enam sõltuv üksikmajandussektor seotud professionaalsete teaduslike ja tehniliste teenuste pakkumisega. Umbkaudu 13,6 % selle sektori töökohtadest sõltub EL28 riigis piiriüleste teenuste ekspordist. See näitab, et piiriülesed teenused ei piirdu töömahukate töökohtadega. Need on samuti väga olulised teadusmahukatel töökohtadel kõrgepalgalistes sektorites.

Majandusliku heaolu ja tööhõive kasvu osas leitakse uuringus **selge positiivne seos piiriüleste teenuste ning majanduse ja tööhõive kasvu vahel**. Suurema piiriüleste teenuste osakaaluga riikides on registreeritud palju tugevam tööhõive kasv ja SKP kui riikides, kus tegeleti vähem piiriüleste teenuste turuga. Eelkõige tööhõive kasv on tihedalt seotud piiriülese sõltuvusega töökohtade osakaaluga majanduses. Kui riik suurendab piiriüleste teenustega seotud tööhõivet 1 % võrra, prognoositakse kogutööhõive kasvuks 0,013 %.

Piiriüleste teenuste positiivset mõju võib näha **kogu majanduses, aga ka teadmusmahukates teenustesektorites**. Riikides, kus piiriüleste teenuste ekspordist sõltuvate teadmusmahukate töökohtade osakaal on suurem, on teadmusmahukas teenustesektoris registreeritud suurem tööhõive kasv kui teistes riikides.

Statistikaanalüüs tõendab täiendavalt piiriüleste teenuste osakaalu ja majanduskasvu vahelist positiivset seost majanduses. Piiriüleste teenuste osakaalu vähendamine 1 % võrra võib vähendada EL28 riikide kogu SKPd ligikaudu 8 miljardi euro võrra. Mõju aluseks on aga eeldus, et piiriüleste teenuste ekspordist sõltuvad töökohad saaks asendada riigisisese nõudlusega töötajate järele, kes praegu tegelevad teenuste ekspordiga, ja seega säilitatakse konstantne tööhõive tase. Piiriüleste teenuste ekspordist sõltuvate töötajate koguarv on 10,9 miljonit, mistõttu karmima reguleeriva raamistiku majanduslik mõju piiriüleste teenuste ekspordile on tõenäoliselt oluliselt suurem. 2014. aastal ulatus **piiriüleste teenuste ekspordist sõltuv kogulisaväärtus EL28s umbes 625 miljardi euroni**.

Kuna piiriüleste teenuste osakaalu positiivset mõju võib konstantse tööhõive puhul endiselt täheldada, võib oletada, et piiriüleste teenuste ekspordivate sektorite töökohtadel näib olevat suurem positiivne mõju riigi SKP-le kui keskmisel tööhõivel kogu majanduses.

Uuringust nähtub ka **piiriüleste teenuste osakaalu positiivne seotus sotsiaalse ühtekuuluvuse näitajatega**. Piiriüleste teenuste suurema osakaaluga riikides on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste suhe keskmisest madalam. Lisaks on harilikult õnn ja eluga rahulolu positiivselt seotud piiriüleste teenuste ekspordist sõltuvate töökohtade osakaaluga. Seega näib, et piiriüleste teenustest sõltuva tööhõive suur osakaal **suurendab keskmise inimese majanduslikku õnnetunnet**.

Piiriüleste teenuste ekspordist sõltuvate töökohtade osakaalu mõju sotsiaalsele ühtekuuluvusele on märkimisväärne, kuid absoluutarvudes üsna väike. Piiriüleste teenuste osakaalu suurenemine 1 % võrra suurendab rahuloluindeksit nelja palli skaalal 0,0086 punkti. Kuna varasemad tulemused näitavad, et piiriüleste teenuste annavad olulist hoogu kogutööhõive kasvule, tuleb hinnangu andmisel piiriüleste teenuste väärtusele sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohalt võtta arvesse töökohtade loomise ja töökohakindluse positiivset mõju.

Selle tulemusena võib täheldada selget positiivset seost piiriüleste teenuste ekspordi ning sotsiaalse ühtekuuluvuse, majanduskasvu ja eelkõige tööhõive kasvu vahel. Piiriüleste väärtusahelate rakendamist teenusetööstuses võib käsitleda **Euroopa majanduse olulise katalüsaatorina**.

Heade elutingimuste ühtlustamine ELis on ELi ühiskonna jaoks oluline tegur. Selle eesmärgi toetamiseks tuleb Euroopa ühtne teenuste turg kujundada viisil, et erinevused riikide vahel ei oleks liiga suured. Piiriüleste teenuste osutamise suutlikkuse liiga karmil reguleerimisel võib siiski olla vastupidine mõju elutingimuste ühtlustamisele liikmesriikides, piirates majanduse ja tööhõive kasvu.

Ehkki õigusraamistikuga peab tagama töötajate õigused ja töötingimused piiriüleste teenustega seotud töökohtadel, tuleks vältida ülemäärast reguleerimist, mis tõsiselt takistab piiriüleste teenuste osutamist. Uuringus kasutatud andmed näitavad, et erinevad majandussektorid sõltuvad erineval määral piiriülestest teenustest, mistõttu võib ELi teenuste ekspordi eeskirjadel olla erinev mõju majandustegevusele. Piiriüleste teenuste tõhus reguleerimine eeldab nende erinevuste arvesse võtmist. **Kohaldades eeskirju üksnes sellistes teenustesektorites, kus asjakohast reguleerimist on vaja**, saab suurendada ühtse turu tõhusust.